

Predlog za razpravo

Kakšne so naše krajevne skupnosti?

Ali je upravičeno mnenje, da so krajevne skupnosti v naši občini prevelike in kaj bi bilo treba storiti v zvezi s tem?

Z novo ustavo so krajevne skupnosti dobile eno od najpomembnejših mest v našem političnem in skupščinskem življenju. Skupaj z organizacijami združenega dela pomenijo bazo sistema. To je razumljivo in povsem sprejemljivo. Delovni ljudje s tem dobivajo možnost realizirati svoje dolžnosti in pravice in sicer, kar je še pomembnejše, na vseh področjih in procesih življenja in dela.

Seveda ta možnost ni uresničljiva sama po sebi. Da bi postala resničnost, ji je treba omogočiti vse pogoje. Med temi so v prvi vrsti mišljeni organiziranost in usklajenost aktivnosti krajevne skupnosti in popolna pretehtanost teritorialne velikosti, ki nikdar ne bi smela biti niti prevelika niti skrajšana. V prvem primeru, vsaj po našem mnenju, prevelika krajevna skupnost ne more s polno energijo uresničevati možnosti za realizacijo pravic in dolžnosti njenih prebivalcev niti ne združuje njihovih interesov in interesov vseh drugih faktorjev na njenem področju, v prvi vrsti organizacij združenega dela in krajevne skupnosti same. In obratno, če je premajhna, je nevarno, da se pretirajo problemi in da se iz te razsežnosti preveč poudarjajo celo tisti problemi, ki sicer ne bi mogli zbujaati večje pozornosti. Najbolje je torej najti pravo mero. To pa je, tako vsaj mislimo, najtežje najti v taki občini, kot je naša.

Znano je namreč, da so urbanisti že vrsto let skupaj s svojimi številnimi sodelavci in konsultanti preučili in kolikor toliko zaokrožili nek idealni model krajevne skupnosti. To so pravzaprav stanovanjske soseske, kot so na primer v Šiški ali v Mostah, ki imajo svoje razsežnosti, predvsem seveda urbanistične, potem pa tudi vse druge, ki zaokrožajo in zbirajo tudi vso drugo problematiko od trgovine, šolstva, zdravstva, storitvenih dejavnosti, komunalnih naprav do združevanja interesov prebivalcev. V takih krajevnih skupnostih ni prav nič pomembno število prebivalstva niti razširjenost ozemlja krajevne skupnosti, ker so vsa izhodišča za vse enaka. Praviloma v takih KS ni industrije niti večjih organizacij združenega dela. Vse je bolj ali manj prilagojeno motivu stanovanja, motivom porabe in rekreacije torej, in so zato tudi reacije in korelacije precej poenostavljene, kar zopet po svoje omogoča hitrejšo in enostavnejšo usklajevanje interesov in aktivnosti vseh faktorjev KS.

Toda pri nas so stvari zelo drugačne. Naša KS je teritorialno precej velika (nekateri pravijo, da prevelika), strukturno pa preveč hetegorena. Tu so tovarne, podjetja, velike trgovine, šole, fakultete, republiške institucije, znanstvene in kulturne ustanove, stare zgradbe, stare ceste in ulice, skratka bogata raznolikost, ki jo je težko upravljati po določenih kanalih, temveč bolj ali manj zaradi objektivnih vzrokov teži k raznolikosti. Poleg tega je v naši KS tudi socialna raznolikost, ki jo pogojuje socialna sestava prebivalca in še bolj stanovanjski sklad, ki ravno povzroča to socialno raznolikost. Tako imamo na primer nove stanovanjske otoke, ki so se vgnezdili v starih četrtih, kjer se še vedno čuti vonj po

konjskih hlevih in malih mestih. Ta simbolična replika ni brez podlage, če upoštevamo nekatere dele stare Ljubljane, Prul, Poljan, Tabora itd. Nasprotno, to je realizem. Tako imamo v KS slikovito strukturo — od super modernih stanovanj do socialnih problemov. Na tej lestvici imamo seveda tudi lestvico interesov in pripravljenosti delati in delovati v okviru KS.

Iz tega sledi, da velika KS ni zmožna razumeti drobnih človeških problemov, niti ne more za reševanje teh zbrati vsega svojega mehanizma. To potrjujejo tudi naše dosedanje izkušnje. Težko se nam posreči prepričati združeno delo v KS, da predvsem in najprej sodi h KS in šele zatem k občini in višjim družbenim skupnostim. Prav tako nam ne uspeva v bivanju KS vključiti ljudi drugih institucij. To seveda odseva tudi določeno okornost pri delu in počasnost pri reševanju kadrovskih problemov, s katerimi je naša KS zdaj morda najbolj obremenjena. Da je položaj še težji, niti uradna praksa ne prispeva k afirmaciji KS. Glejte, uradna statistika na primer še ne zbira podatkov o KS. Imamo pa skoraj v vsakem dokumentu z osebnost ali z družbeno vsebino vprašanja o občini in delovni organizaciji, nikdar pa o KS. To je leta prispevalo k temu, da nimamo pregleda nad prebivalci KS, razen volilnih imenikov. Takšna praksa je skupaj s prakso stanovanjskih podjetij omrtvila tudi nekdanjo zelo živahno aktivnost hišnih svetov in je vse skupaj ostalo pri majhnem številu ljudi, ki so aktivni v KS. In ravno ti ljudje niso nikdar dobili kakšnega javnega priznanja kot na primer tisti iz delovne organizacije, kajti ravno ti so dobili občinske nagrade, še nobene nagrade iz občine pa niso dobile KS oziroma tisti ljudje, za nesenjaki, ki, roko na srce, dan in noč delajo in s tem opravljajo pionirsko samoupravno delo.

Zastavlja se torej vprašanje: kako premagati sedanjí položaj v KS? Verjetno s preiščeno in časovno neomejeno razpravo, za katero bi vsi pristojni organi v občini in KS pripravili več variant za teritorialno delitev in naravno zaokrožitev tega področja. Seveda takšna razprava ne bi smela vnaprej določiti nobene rešitve, temveč bi se morala naslanjati na strokovna in družbenopolitična izhodišča ter smotre. V razpravi bi moralo združeno delo s polno paro sodelovati in pravzaprav dajati svoj pečat intonaciji in kulminaciji razprave. Občinski faktorji bi morali resno razumeti ta problem in mu posvetiti največjo pozornost. Potemtakem se je upravičeno tudi vprašati: ali so naše KS prevelike, toda ne le teritorialno, saj je vse ozemlje naše občine tako majhno, da bi po tem kriteriju lahko bila KS. Vprašanje je treba zastaviti tako, kot smo razglabljali doslej, ko smo obdelovali celotno problematiko KS in s tem iskali optimalne rešitve, ki bi v specifičnih razmerah neke specifične občine najbolj optimalno opravljale svojo ustavno funkcijo.

S tem v zvezi bi bilo dobro, če bi občinska konferenca SZDL čimprej izdelala izhodišča za tako razpravo in vanjo vključila vse faktorje. V. K.

Sosedska pomoč

Mnogi med nami še danes ne vedo, kaj pravzaprav pomeni in kaj želimo doseči s sosedsko pomočjo našim starim in osamljenim občanom. Kako bi torej lahko na kratko označili to obliko humane pomoči starostnikom? Bržčas bo najboljše, če vzamemo samo enega izmed številnih vsakodnevnih primerov. Če na primer starejši, že onemogli občani že živijo skupno s svojimi otroki ali vnuki in nimajo v svoji bližini drugih svojcev, jim je potrebna sosedska pomoč. Zdravstvene, socialne, strokovne in družbene službe sicer po svoje urejajo nekatera njihova življenjska vprašanja, vrsto drobnih, prav tako nujno potrebnih stvari pa naj bi opravili zanje, če nimajo svojcev, drugi. Take ljudi imamo, običajno so to sosedje ali znanci, ki so ostarelim in osamljenim lahko takoj pri roki. Taka pomoč je urejena že v večini slovenskih občin, razumljivo tudi v Centru, vodijo in usmerjajo pa jo osnovne organizacije Rdečega križa s svojimi prizadevnimi aktivisti. Zato jo tudi imenujemo sosedsko pomoč.

Brez dvoma je razveseljiva ugotovitev, da smo doslej v Centru veliko storili na področju sosedske pomoči starostnikom. Verjetno ne bomo pretiravali, če povemo, da je naša občina med domala vsemi v Sloveniji po svoji, resnično zgledno organizirani obliki te pomoči starejšim občanom prav pri vrhu, če ne celo med prvimi. Sekretarka občinskega odbora RK Center Marjeta Stopajnikova nas je sicer v pogovoru hotela na vsak način »prepričati«, da zgled ostalim občinam v vsem sicer ne morejo biti. »Vendar se mi zdi na mestu,« je nekoliko v zadregi dejala, »da vsaj na kratko, saj Dogovori o tem še niso pisali, povem, kako poteka sosedska pomoč v naši občini.«

Leto dni izkušenj in uspehov

Z organizirano sosedsko pomočjo je naša občinska organizacija RK začela pred dobrim letom. Iz krajevnih skupnosti so najprej povabili na krajši seminar svoje aktiviste, v glavnem ženske, in jih seznanili z osnovnimi cilji sosedske pomoči.

Med skoraj 70 aktivistkami, med katerimi je bilo največ starejših gospodinj, je zavladovalo za pomoč ostarelim tolikšno navdušenje, da vam tega zlepa ne bi mogla opisati. Skratka, delo je potem steklo tako, kot smo si lahko samo želeli... »Pa vendar leto 1973 ne pomeni mejnika v organiziranju sosedske pomoči v Centru, saj so sodelavke RK že poprej pomagale starostnikom, jim nudile najrazličnejšo pomoč in skrbje za organizacijo družabnih prireditev ob praznikih, vsako leto še posebej ob dnevu žena, 1. maju, dnevu republike in pred novim letom.

Prepustimo zato besedo naši sogovornici, tovarišici Stopajnikovi: »Samo lani smo v centru, boljše povedano v vseh naših krajevnih skupnostih obiskali in obdarovali skoraj 900 starejših občanov. Ta podatek nas spodbuja za še bolj organizirano in množično akcijo na področju sosedske pomoči. Od tod tudi naš dogovor, da bi vsaka naša aktivistka redno skrbela vsaj za dva, če ne že tri starostnike, sleherni, še tako majhno pomoč pa naj bi redno zapisovale v svoje beležnice, ki so jih dobile od našega občinskega odbora RK.«

»Po vsem, kar smo slišali, ste za sosedsko pomoč poskrbeli v vseh krajevnih skupnostih. Če ne drugače, bi to sodilo po množici obiskov, ki so

jih v zadnjem letu opravile vaše aktivistke...?«

»Ugotavljamo, da nam je doslej v vseh sedmih krajevnih skupnostih uspelo dobro organizirati to obliko dejavnosti RK. Delo ne šepa skoraj nikjer, morda sta za »spoznanje« nekoliko slabši od ostalih samo dve krajevni skupnosti, kar pa ne pomeni, da se tudi tam ne prizadevajo za dobro sosedsko pomoč. Če bi skušala strniti dosedanje izkušnje, bi lahko rekla, da smo z vsem, kar smo doslej opravili na področju sosedske pomoči v naših krajevnih skupnostih, lahko več kot zadovoljni. Toda kljub temu bomo v prihodnje skušali pomoč ostarelim čim bolj uskladiti, ne samo med občinsko organizacijo RK in krajevnimi skupnostmi, temveč tudi med našimi aktivistkami, vodstvi krajevnih skupnosti in občinskim odborom RK.«

»Ta povezava ima prejkone svojo »vzročno zvezdo«, mar ni tako?«

»Imate docela prav. Povezovanje na teh relacijah bo potrebno v bodoče iz, vsaj za nas, ki delamo v RK, povsem preprostih vzrokov. Zato vam bom skušala približe predstaviti poseben položaj ljubljanskih starostnikov.«

Vedno več starejših občanov

Čeprav ne razpolagamo z najnovejšimi podatki, presega populacija starostnikov v Centru po podatkih iz leta 1971 že 10 odst. prebivalstva v naši občini starih nad 65 let. Zdaj pa je v Centru med vsemi občani kar 14 odst. takih, ki so stari več kot 60 let. Če sodimo s statističnega zornega kota, potem veljamo za »staro družbeno skupnost«, v katero sodijo vse tiste, ki imajo nad 7 odst. svojega prebivalstva, starega preko 65 let. Ta odstotek so dosegle vse razvitejše industrijske dežele in se giblje, glede na celotno prebivalstvo, med 11 in 12 odstotki. Posebnost ljubljanskih občin se odraža ne nazadnje še v neznatnem deležu kmečkega prebivalstva (z izjemo viške občine). Zato se družine čedalje bolj zožujejo, kar je neke vrste nepisano pravilo za urbanizirane sredine, na svoje najelementarnejše jedro — na skupnosti staršev in otrok, pri tem pa seveda starostniki pogosto ostajajo sami in prepuščeni samemu sebi.

»Med 14 odstotki naših občanov, starejših od 60 let še niso vsi deležni sosedske pomoči, čeprav bi jo zaslužili. Tega se sicer zavedamo, vendar vemo, da ne bomo mogli še tako kmalu nuditi pomoči vsem ostarelim občanom. Preprosto je zato, ker nimamo dovolj prostovoljcev, niti podmladkarjev RK. Vseeno pa smo precej dosegli, saj nudijo danes naše aktivistke pomoč več kot 1000 starostnikom, kar tudi za tako veliko občino kot je naša, ni majhno število.« je strnila napore naše občinske organizacije RK za nudenje sosedske pomoči vsem starostnikom v Centru, Marjeta Stopajnikova.

Ob vsem tem velja poudariti, da se problemi starih in osamljenih občanov odražajo kot izraziti družbeni problemi. Prav zavoljo tega se v občinskem odboru RK zavedajo, da bi morali sosedsko pomoč urediti tako, da bi presegla pojem »varstva starostnikov«. S svojo intenzivnostjo, najbolj pa s svojim obsegom, se je zadnja leta namreč problematika ostarelih v Centru razrasla do te mere, da zahteva neprimerno aktivnejši odnos družbenopolitičnih dejavnikov, oblikovanje novega družbenega koncepta in novo kvaliteto odnosov do njih, kot zadnja leta. V občin-

skem odboru RK zato sodijo, da so za izdelavo konkretnih programov zlasti pomembna tale izhodišča:

1. Želja, težnja in zahteva po varnem življenju, ki nas spremlja od rojstva, postane posebno očitna v starejših letih. Da bi zadostili tem zahtevam, bi morali na novo preveriti in dopolniti sistem smiselnih ukrepov, prizadevati pa bi se morali tudi za načrtno zmanjševanje oziroma odstranjevanje vsega, kar zmanjšuje človekovo varnost.

2. Krepiti bo treba vlogo in pomen starostnikov in občutek veljave tudi v jeseni njihovega življenja, ki je s tem neposredno povezan.

3. Ohranjati položaj in občutek samostojnosti odnosno čim manjše odvisnosti pri nujenju pomoči starostnikom. Pomoč naj bi zato trajala le toliko časa in v takem obsegu, da bi pozneje lahko starostnik skrbel sam zase in o sebi tudi sam odločal.

Vsa ta izhodišča niso rezultat novjših spoznanj, nove so predvsem izkušnje socialne medicine, socialne službe, psihologije in sociologije, v katerih oblikah in na kakšen način zagotoviti in ohraniti poseben družbeni položaj, ki ga imajo starostniki. S sosedsko pomočjo smo v Centru potemtakem dosegli že do sedaj njen osnovni namen: razviti do starega človeka tak »sistem« odnosov, da se bo dejansko počutil koristnega in potrebnega družbi in da mu omogočimo vsestransko družbeno aktivnost in čim bolj privlačno in raznovrstno družabno življenje.

Že jeseni strežniška nega na domu

Danes, ko dobiva sosedska pomoč vedno večje razsežnosti in ko že krepko prerašča klasične oblike pomoči starejšim občanom, moramo tudi na tem področju misliti na kaj novega, bolj primerne, kot so zgolj obiski na domovih in skrb za ostarele. Končni cilj organizirane sosedske pomoči naj bi bila poklicna, neke vrste servisna nega starostnikov na domu. Morda že zato, ker aktivisti RK s svojim prostovoljnim delom ne zmorejo vseh, nujno potrebnih opravil. O tem snujejo načrte tudi v občinskem odboru RK Center. Kako, kdaj, kje? Na vsa ta vprašanja smo dobili odgovore v pogovoru s tovarišico Stopajnikovo.

»V Centru smo prišli letos do spoznanja, da je v naših krajevnih skupnostih med vsemi starostniki, ki uživajo sosedsko pomoč aktivistk RK najmanj 50 odst. takih, ki bi bili nujno potrebni strežniške nege na domu. Izkušnje so nam namreč pokazale, da se pri ostarelih ne da vsega opraviti s sosedsko pomočjo, ki v mnogih primerih ni potrebna samo občasno, ampak tudi stalno, torej vsakodnevno. Zaradi tega in vse večjih potreb po organizirani negi, smo se odločili, da bomo že letošnjo jesen kot prva občinska organizacija RK v Ljubljani poskusno organizirali strežniško službo.«

»Mar ni odločitev, ko vemo, da doslej še nikjer, ne samo v Ljubljani, marveč tudi v Sloveniji, niso začeli z organizirano servisno nego starostnikov na domu, prišla malo pre zgodaj?«

»Pri vsaki novosti je pač tako, da nekdo mora začeti prvi. Pri naši odločitvi nam ni šlo za »prvenstvo«, daleč od tega, temveč bolj za to, da na osnovi izkušenj, ki smo si jih pridobili z organizirano sosedsko pomočjo, poskusimo še s strežniško nego na domu. Torej gre

Nad. na 15. strani